

IVO PIRKOVIČ:

BITKA ZA PLETERJE

(Nadaljevanje)

"... Pod večer je odšel več del belih na pohod in odnesel seboj vse strojnice. Ostalo je kakih 100 belih (po italijanskih poročilih jih je bilo 140), imeli pa so razen svojih pušk in ročnih granat samo eno brzostrelko in strojnico na zvoniku. Električne luči ni bilo, ker so partizani, preden so začeli napadati, prežagali pri transformatorju stebel z električnimi žicami in tako tok prekinili. "Partizani so napadali s treh strani. Glavni napad je prihajal od onih vrat (z južne strani), ki vodijo v gozd proti Javorovici; potem so napadli od vrat (od vzhoda), ki vodijo v Drčo in katera so zažgali, da jih je polovica zgorelo; tretji napad pa je bil (na zapadni strani, op. I. P.) na vrata, ki so blizu glavne vhoda in ki vodijo v Apnenik ..."

"Te noči smo še imeli službo božjo v cerkvi kakor običajno, ker nismo slutili, da je stvar resna. Medtem ko smo v cerkvi peli slavo božjo, se je zunaj pokanje vse bolj stopnjevalo in postajalo vse močnejše. Pokale so puške, drdrale so strojnice, minometi so bruhali svoje mine in ročne granate so delale ... To je bilo oglušujoče bobnenje, skozi katero smo slišali močan glas Ilje Badovinca: "naprej proletarci!" ... Pozneje smo slišali, da so bile pri tem napadu posebno hrabre partizanke."

"Glavni napad z gozdne strani je bil naperjen proti stari cerkvi, kjer je bil belogardističen bunker. Partizani so se priplazili ob zidu čisto do stare cerkve blizu priorata. Zažgali so drva, ki so bila pri stari cerkvi, da se je velik plamen dvigal že vse do strehe priorata."

ki so ga požrtvovalno gasili naši bratje, izpostavljajoč se nevarnosti, da jih pogodi partizanska krogla. Pritisk partizanov ni popuščal, streljanje je besnelo dalje. Partizani so vedeli, da je to najvažnejša točka v vsem samostanu."

"Položaj partizanov je bil pri tem napadu vsekakor nenavaden težak, ker so imeli pred seboj same zidove in okna, sami pa so bili na povsem odprtem terenu brez vsakršne zaščite. Medtem so bili belogardi zavarovani za zidovi in okni, od koder so lahko merili in streljali na partizane, ki se niso mogli skrivati, niti zaklanjati."

"Medtem so partizani zažgali tudi ona vrata, ki vodijo neposredno v veliki križni hodnik z gozdne strani. Pri teh vratih se je razvila živahna borba."

"Vso noč je bilo streljanje, da je bilo groza, beli pa so ne prenehoma pošiljali v zrak rakete za pomoč, ki pa ni prišla, ker so partizani to preprečevali."

"Medtem ko so se partizani borili s te strani in hoteli po vsej sili zavzeti bunker pri stari cerkvi, so drugi napadali skozi vrata, ki vodijo proti Drči. Zavarovani so bili nekoliko bolj, ker so se samostanu približali lahko po koritu potoka, ki je bil suh, pa tudi ob zidu so se lahko priplazili. Ti so napadali proti vratom ..."

"Močno pokanje je trajalo do jutra. Ko se je začelo daniti je streljanje polagoma ponehavalo in partizani so se umaknili v gozd, kjer je bilo brez smisla samostan napadati podnevi na odprtem terenu."

To noč, najbrž že zvečer, stala, kolikor je znano, med belo-

gardisti ranjena 29 letni Rodič Franc iz Dobrave pri Škocjanu in 30 let stari Luzar Jože iz Šmalčje vasi pri Št. Jerneju.

Cankarji so te noči zgubili komandanta svojega I. bataljona, Ferda Skoka - Jurisa, ki je prvi napadel bunker in v tem napadu poginil. Po poklicu je bil učitelj, njegov oče pa doma iz Cerovega loga pod Gorjanci. Prejšnje leto je bil namestnik komandanta gosjanskega bataljona. Bil je lik tihega in brezičnega, toda drznega junaka, kakršni so ustvarjali našo novo zgodovino.

5. Črn dan za okupatorja

Ob zori so se partizanske borbe polegale po vsem prostranem bojišču, Italijani pa so doživeli pri belem dnevu čudne dogodivščine in tudi prav hudo bitko, ki pa ni zapisana v nobenih njihovih papirjih.

V Št. Jerneju je bil takrat II. bataljon 24. pešpolka "Commo" pod poveljstvom podpolkovnika Giulija Bertolaccija, v Novem mestu pa njegov polk pod poveljstvom polkovnika Manlia Berardija, in tudi divizija, kateri je Bertolaccijev bataljon pripadal. Polkovnik poveljnik Berardi je napisal o dogodkih uradno poročilo, ki ga imamo v rokah. Kakor okupatorjevi papirji na splošno, tudi ta ni mnogo vreden, ker izpreminja stvarstvo v slavo, si izmišlja junštva, ki jih ni bilo, resnične dogodke taji pred zgodovino in vobče malici resnico.

Ko so Italijani v Št. Jerneju zaslišali pokanje pri Pleterjah, je poveljnik Bertolacci ukazal topničarjem, naj obstreljujejo okolico Pleterij. V Št. Jerneju je bila takrat 7. baterija 6. topniškega polka s štirimi topovi kalibra 75-13. Ob 10. uri 35 minut so poslali polkovnemu poveljstvu v Novo mesto po radiju vest, da so začeli partizani z velikim napadom na belo gardo. Telefonske in telegrafске

zveze z Novim mestom niso imele že 10 mesecev.

"Skoraj istočasno (kot Pleterje) pa so številni oddelki komunističnih tolovajev", pravi v svojem poročilu Manlio Berardi, "napadli s streljanjem tudi šentjernejsko postojanko iz različnih strani in iz majhne oddaljenosti. Napad na Št. Jernej pa je hitro zlomil ogenj z zunanji položajev obrambnega pasu, streljanje s topom kalibra 75-13 čisto od blizu, kakor tudi z ognjem voda minometalec 81. Težko prizadeti sovražnikovi oddelki so odnehal ter se oddaljili; ostalo je le še nekaj partizanov, očitno za nalogo opazovati in motiti." — Kolikor sem mogel izvedeti, takega napada na Št. Jernej ni bilo. Italijani so si ga izmišlili, da jim ni bilo treba belogardi na pomoč. Bilo je nekaj demonstrativnega streljanja za strah Italijanom.

Ko je začel streljanje pri Pleterjah, pravi Berardijev poročilo, da je hotel Bertolacci beli na Brezovici ukazati, naj pošlje proti Pleterjam patrolo, da bi zbrala novice in priskočila napadenim na pomoč; to pa da ni bilo mogoče, ker je začelo med tem pokati že tudi na Brezovici. "V tistem hipu v resnici ni bilo mogoče poslati pomoči in dobiti novic in je poveljnik (šentjernejske) postojanke zato ukazal naj poseže v borbo vod minometalec 81 ter naj toleče položaje, ki so bili za zaščito Brezovice že predvideni." Poročilo si domišlja, da so Italijani na ta način zadrževali partizane do jutra, da niso mogli zlomiti belogardističnega odpora. Pohvali pa belogardističnega poveljnika Milana Kranjca, češ, da se je bolan hrabro boril kot sposoben in zvest vojak.

Te noči je topovska granata ubila v Vrhpolju partizana Cankarjeve brigade, 30 let starega orožnika, Franca Kranjca, z mulo vred, ki jo je vodil. Kranjc

je bil doma s Tolstega vrha pri Orehovi in je prišel v partizane šele pred osmimi dnevi. Z nekimi neznanim ubitim tovarišem so ga pokopali pri vrhnopoljski Cerkvi.

Vso noč bo divjal boj na Brezovici in pri Pleterjah in vso noč se Italijani iz Št. Jerneja ne bodo ganili nikamor. Resnica je, da Italijani za belo gardo niso bili pripravljeni dati svoje krvi in da so zavestništvo razumeli le v svojo korist: belogardisti naj bi na svojih izpostavljenih položajih branili dohode do okupatorjevih postojank, ne da bi jim Italijani morali biti za to hvaležni. Ni nikakršnega dvoma, da sta imeli belogardistični postojanki v Pleterjah in na Brezovici za Italijane v Št. Jerneju pomen prednjih položajev.

Šele ob zori, ko je na Brezovici že nehala pokati, so poslali Italijani iz Št. Jerneja močan oddelek strelcev pod poveljstvom kapitana Edvarda Penza. Na Brezovici so Italijani vzeli s seboj belogardiste in krenili proti Pleterjam, "da bi, v skrbi za voljo tega, ker so imele Pleterje tedaj le še malo municije, pozkusili zlomiti blokado", pripoveduje italijansko poročilo 24. pešpolka, "in obkoljene osvobodili ... Komaj je prišla kolona kapitana Penza z Brezovice je naletela na močan odpor; komunistični tolovaji so trdno držali v svojih rokah vse okoliške višine. Čeprav je moral kapitan Penzo poiskati v gradeči se mreži tisti težaven prehod, ki je bil edini mogoč, je z izkušenim manevriranjem ranjen spočetka premagal odpor, toda ko je prišel čez Šmarje, je naletel na močnejši odpor in se je moral zavoljo resne nevarnosti obkolitve vrniti v Št. Jernej. Spretno izkoriščajoč teren, je uspel, da je imel samo enega mrtvega in dva ranjena."

Kaj je fašistični kronist ročno skril za "spretno izkoriščanje terena", ve šentjernejski po-

tok, ki je okupatorja močil; ve, tok in drli vse vprek čez travnike in njive v Brezoviški gozd. Belogardisti so zavili v svojo postojanko.

(Dalje prihodnjič)

Naročajte, širite in čitajte "Enakopravnost!"

What causes most family arguments?

Is it Junior's report card? Father's unannounced dinner guests? Mother's Club activities?

Oddly enough, these are not the causes of most family arguments!

Sociologists tell us, "Temper is shortest and arguments longest when the subject is money—or the lack of it."

That's why the head of every family should realize the necessity for a safe, sure automatic savings plan. For peace and harmony in the home, as well as that important feeling of security!

And what could be a safer, surer, more automatic savings plan than this?

Buy U. S. Savings Bonds on the automatic Payroll Savings Plan. Or ...

If you're not on a payroll, ask your bank about the Bond-A-Month Plan.

Remember—every \$3 you put into U. S. Savings Bonds today will be worth \$4 in 10 years.

Automatic saving is sure saving — U.S. Savings Bonds

ENAKOPRAVNOST

This is an official U. S. Treasury Advertisement—prepared under auspices of Treasury Department and Advertising Council.

N. J. Popovic, Inc.

IMA ZASTOPSTVO

Chrysler-Plymouth avtov

PRODAJA NAJNOVEJŠE 1949 IZDELKE KOT TUDI

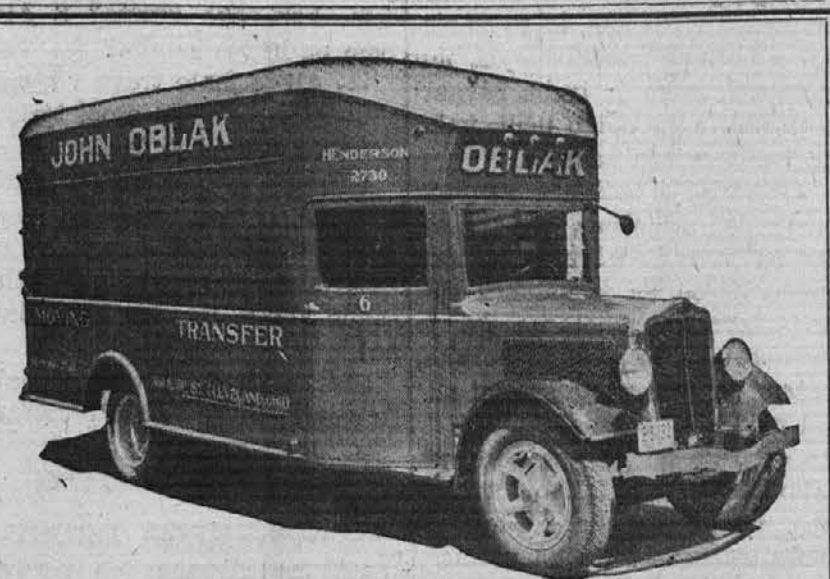
RABLJENE AVTE

V zalogi ima razne dele in potrebščine za avte ter izvršuje razna popravila po tovarniško izurjenih mehanikih.

8116 LORAIN AVE.

ME 7200

NICK POPOVIC, predsednik

OBLAK MOVER

Se priporoča, da ga pokličete vsak čas, podnevi ali ponoči. Delo garantirano in hitra postrežba. Obrnite se z vsem zaupanjem na vašega starega znanca

JOHN OBLAKA

1146 East 61st St.

HE 2730

MIŠKO KRANJEC

OS ŽIVLJENJA

ROMAN

POSAMEZNIKI

(Nadaljevanje)

Preden se je oče ozrl po njem. Preden se je zopet okrenil, si je pokimal, kot bi bil dovolj dobro presodil. To ni bil več nikak po- balin, bil je dozorel človek. Bil je fant, ki je že med vojno pri- takoval, da pojde na fronto, na- posed pa je postal revolucionar in iz tistega revolucionarja člo- veka, ki je hotel imeti mnogo zemlje. Preko vsega razbudlji- vega in prevratnega se je napo- sled v njem priklopala na površ- je kmečka misel, ki je morala biti v njem zakoreninjena: ime- ti svojo zemljo, čeprav malo.

"A kaj bo z otrokom?" je vprašal naposled oče.

"Z onim," je pomignil Matija. "Ne vem. Naj jo pa Marko vzame. Njegov je prav toliko kakor moj, če ne še bolj."

"To naposled ni moja stvar," je rekel oče. "Moj ni. Torej glejta, da uredita. Ne zaradi nje, ženske, ampak otrok je le člo- veka, ki pri tem ni ničesar za- krivil." A ker je postajala stvar mučna, jo je oče sam prekinil. "Torej dve leti ostaneš tam." In kot bi hotel pomisliti na to raz- dobjje dveh let.

"Morda ostanem še dalj," je dejal fant.

"Tako?" se je zganil oče. "Zu- naj misliš ostati, v svetu."

"A česa naj iščem doma?" je oporekal fant. "Kaj bom gledal tisti svoj oral zemlje. Drugega pa nimam ničesar."

Oče je bil rahlo zadet. Molčal je nekaj časa. Ko pa je sprego- voril, je bil njegov glas umirjen, hladen. "Kakor ti je drago. Za- stran sebe mislim. Dobro, pa ostani v svetu. Svet je širok." Vtaknil je mezinček v usta in ga obgrizoval. "Jaz prav za prav nikogar ne potrebujem. Tudi zemlje ne bom dolgo potreboval. —A če se ti bo kdaj zahotelo, da bi se vrnil, če ti ne bo šlo naj- boljše, le pridi. Našel boš vrata vedno odprta, in dovolj prostora pri mizi in drugod." Hotel je še nekaj povedati, pa je le izte- nil roko in jo dal sinu, toda hlad- no, kakor se rokujejo kmetje, kadar pridejo skupaj: toliko, da se dotaknejo drug drugega. Ma-

tija pa jo je vendar zgrabil in jo stisnil močnejše.

Potem je oče samo še slišal, kako so zunaj ropotali, kako je nekdo hodil po podstetju, kako je Ana govorila na glas, kako so otroci tekli okoli hiše, da bi videli na kolnik.

On pa je stopil k svojemu oknu. Zunaj je bila zima, sredi februarja, ko mraz zadnjič pri- tisne, ko se ivje zadnjič lovi na vrhove. Kolnik je bil zameđen s snegom, po jarku je bila nare- jena drsalnica, ki so jo napra- villi otroci. Prek kolnika, pod tem globokim snegom pa je po- bivalo polje. Tam je bila tudi njegova zemlja, zemlja, zaradi katere so nastali prvi spori.

Hoteli so, naj jo razdeli, naj jo razkosa. Ali se bo moral uklo- niti? Ne, si je dejal odločno. Zemlja mora ostati skupaj, pa čeprav pojde vsi. —To mu je bilo zdaj že dovolj jasno.

CVETOČA POMLAD

Kadar požene vrhje prve ma- čice, kadar se po gozdnih raz- cveteh tulpike in po jarkih ru- meni kuroselep in ko naposled jelšje požene prvo zelenje, tedaj je pomlad. Vode v jarkih postanejo tople, blato po kolniku je prijetno — a boste noge, v zraku so prve lastovice. Topel južni ve- ter vleče ves dan, na nebu se de- lajo rahle bele meglice, a večeri so prijetni, polni nepoznane- ga vonja.

In tedaj pride pravi čas za drugo polovico Magdičeve dru- žine. V večji sobi, tam kjer se je odigravalo družinsko življe- nje Magdičeve družine, je ta po- lovica, njegovi štirje in Anina dva, preživljala vso zimo, zbra- na okoli peči, kamor so protis- kali hrbe, da jih ne bi zebli. Od tam so gledali skozi okna, kako najprej veter podi težke oblake, kako naposled pada dan za dnem gost sneg in pokriva

polje in vrtove. Ven niso mogli. Zunaj je bil mraz, oni pa niso imeli obutve, da bi šli v sneg.

In tako so čakali pomladi. O, pomlad pokaže svoje posebne znake, kadar prihaja. Nenado- ma se zaoblaci, a zdaj več ne diši po snegu, temveč po dežju. In res začne padati dež. Potlej pa sneg počasi kopni, dokler ne po- sije prvo sonce, ki ga docela vzame. Pokažejo se trate, poka- že se blaten kolnik, v jarkih se nabira kalna voda in prijetno teče. Tedaj že lahko stopiš z bo- simi nogami na zemljo, se lahko podiš po vrtu in po polju. Ni tre- ba več ždeti v sobi in gledati skozi okno.

Takrat se ta družinica dvigne in se poslovi od sobe. Poslej se vrača v njo samo na večer in komaj še opoldne.

Vse do lani so bili otroci pod Katičinim nadzorstvom. Ona je bila najstarejša med njimi; vse- lej pa je moral za mlajše odgo-

varjati najstarejši, to je tak, ki se še ni odtrgal od njih, ki ni še bil za delo, temveč je še obis- koval šolo. Katica je sicer prene- hala s šolo že pred dvema leto- ma. Vendar je morala še eno leto paziti na druge, ker je bil Tinek preneumen, da bi mu zaupali. Katica pa je bila dovolj pamet- na in je vedela, kaj se spodobi in kaj ne. In tako so zavlekli za eno leto: Toda že jeseni je kaza- lo, da bo Katica poslej morala delati v vrsti drugih. In jasneje se je to pokazalo to pomlad.

Zato pa je bilo samo po sebi umljivo, da bo poslej pazil to družinico Tinek, pa naj bo ka- kršen koli. Bo že dobil za to, če ne bo vse v redu, kar lahko sam ve. In Tinek je to dobro vedel.

(Dalje prihodnjič)

V "Enakopravnosti" dobite vedno sveže dnevne novice o dogodkih po svetu in doma!

